

Uchwała z dnia 4 czerwca 2001 r., III CZP 23/01

Przewodniczący Sędzia SN Jacek Gudowski

Sędzia SN Bronisław Czech, Sędzia SA Jan Kremer (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi Prokuratora Rejonowego w B.K. przy uczestnictwie dłużnika Jana B. na czynności komornika, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 30 maja 2001 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowieniem z dnia 15 marca 2001 r.

1) „Czy art. 49 i 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Dz.U. Nr 133 poz. 882 o komornikach sądowych i egzekucji mogą być stosowane w postępowaniu zabezpieczającym jako podstawy obciążenia wierzyciela całą opłatą stosunkową, o jakiej mowa w art. 43 i 44 ust. 1 tej ustawy?

2) czy, jeżeli wierzycielem w postępowaniu zabezpieczającym jest prokurator, to art. 771 k.p.c. w związku z art. 111 § 1 pkt 4 k.p.c. nie pozwala na obciążanie go innymi opłatami niż opłata stosunkowa z art. 45 ust. 1 i 3 oraz zaliczka na pokrycie wydatków z art. 40 wyżej wymienionej ustawy”?

podjął uchwałę:

Prokurator – w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym na jego polecenie – jest zobowiązany do uiszczenia stosunkowej opłaty egzekucyjnej przewidzianej w art. 45 ust. 1 i 3 oraz zaliczki, o której mowa w art. 40 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.).

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego.

Prokurator Rejonowy w B.K., nadzorujący postępowanie przygotowawcze przeciwko Janowi B., wydał postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym przez zajęcie określonych ruchomości na poczet grożącej podejrzanemu kary grzywny oraz obowiązku naprawienia szkody. Komornik Sądu Rejonowego w S. dokonał zajęcia ruchomości – wcześniej tymczasowo zajętych przez funkcjonariusza Policji – ustalając postanowieniem koszty postępowania zabezpieczającego na kwotę 7470 zł, do uiszczenia których wezwał Prokuraturę Rejonową w B.K. Prokurator w skardze na czynności komornika podniósł, że zgodnie z art. 771 k.p.c. w związku z art. 743 k.p.c. i w związku z art. 111 § 1 pkt 4 k.p.c. jest zwolniony od uiszczania kosztów, w tym również kosztów postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego.

Sąd Rejonowy w Strzelinie oddalił skargę, gdyż komornik, działając na podstawie art. 770 w związku z art. 743 k.p.c., prawidłowo ustalił wysokość kosztów, a wobec treści art. 745 § 1 k.p.c. nie mógł ściągnąć ich od dłużnika. Zdaniem Sądu, wierzyciel nie korzystający ze zwolnienia od kosztów sądowych sam ponosi koszty związane z zabezpieczeniem roszczenia, a prokurator nie jest podmiotem korzystającym ze zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu zabezpieczającym, wobec treści art. 45 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm. – dalej "u.k.s.e.")

W zażaleniu na to postanowienie prokurator zarzucił, że przepis art. 743 k.p.c., który nakazuje do wykonania zarządzeń tymczasowych stosować odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, nie upoważnia komornika do pobierania w postępowaniu zabezpieczającym opłat egzekucyjnych określonych w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji. Czynności zabezpieczające nie są czynnościami egzekucyjnymi, lecz postępowaniem o charakterze pomocniczym w stosunku do postępowania rozpoznawczego i postępowanie to obejmuje regulacja zawarta w art. 111 § 1 pkt 4 k.p.c.

Rozpoznając zażalenie prokuratora, Sąd Okręgowy we Wrocławiu przedstawił zagadnienie prawne o treści sformułowanej w sentencji postanowienia.

Sąd Okręgowy wskazał, że zabezpieczenie nie polega na egzekwowaniu roszczenia, w związku z czym wątpliwe jest stosowanie w drodze analogii przepisów ustawy o komornikach sądowych i egzekucji regulujących rozliczenie kosztów, zarazem jednak nie ma odrębnej regulacji dotyczącej kosztów zabezpieczenia. Dokonane przez ustawodawcę w art. 2 ust. 3 u.k.s.e. wyliczenie

zadań powierzonych komornikom w punkcie pierwszym wymienia również sprawy o zabezpieczenie roszczeń. Niewymienienie spraw o zabezpieczenie roszczeń w art. 44 ust. 1 u.k.s.e. ani nieokreślenie opłaty stałej może wskazywać na to, że wierzyciel nie jest obowiązany do opłacenia wniosku o zabezpieczenie, a działalność komornika w tym zakresie wolna jest od opłat.

Regulacja zawarta w art. 743 k.p.c. oraz interes komorników skłania do rozważenia zastosowania w drodze analogii art. 49 i art. 59 u.k.s.e. Przyjęcie, że wierzyciel uiszcza całą opłatę stosunkową w postępowaniu zabezpieczającym jest wątpliwe, gdyż koszty tego postępowania byłyby trzykrotnie wyższe niż postępowania egzekucyjnego. Możliwa również jest taka interpretacja, że wierzyciel uiszcza opłatę przewidzianą w art. 45 pkt 1 u.k.s.e. Prowadziłoby to do wniosku, że Prokurator uiszcza opłatę przewidzianą w art. 45 pkt 1 w związku z art. 45 pkt 3 oraz zaliczkę uregulowaną w art. 40 u.k.s.e.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy kodeksu postępowania karnego regulują w rozdziale 32 możliwość zabezpieczenia z urzędu w postępowaniu karnym wykonania orzeczenia na mieniu oskarżonego, zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i w toku postępowania przed sądem. Zgodnie z art. 292 § 1 k.p.c., zabezpieczenie następuje w sposób wskazany w kodeksie postępowania cywilnego. Użyte w tym przepisie określenie „w sposób” odnosi się do całości uregulowania postępowania zabezpieczającego w kodeksie postępowania cywilnego, natomiast określenie użyte w art. 293 § 1 k.p.k. „zakres i sposób zabezpieczenia” odwołuje się do rozróżnianych w doktrynie rodzajów i sposobów egzekucji. Rozumienie użytych w obu przepisach określeń w ten sam sposób prowadziłoby do wniosków naruszających zasady wykładni logicznej, gdyż powodowałoby wyłączenie stosowania części przepisów postępowania cywilnego, dotyczących postępowania zabezpieczającego.

Do wykonania zarządzeń tymczasowych, którymi są również postanowienia o zabezpieczeniu wydane w postępowaniu karnym, kodeks postępowania cywilnego (art. 743) odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Odesłanie to obejmuje również art. 771 k.p.c., stanowiący o rozciągnięciu zwolnienia od kosztów sądowych także na postępowanie egzekucyjne, w tym – w stosunku do prokuratora (art. 111 § 1 pkt 4).

Również ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji zawiera unormowania dotyczące kosztów postępowania egzekucyjnego. Regulacje zawarte w tej ustawie są unormowaniami autonomicznymi w stosunku do ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.) w zakresie nią objętym (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2000 r., III CZP 23/00, "Prawo Bankowe" 2000, nr 12, s.11-13).

Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji uregulowała w rozdziale 6 zasady ponoszenia wydatków w toku egzekucji, a w rozdziale 7 opłaty egzekucyjne. Unormowanie to zastąpiło obowiązujące wcześniej w tym zakresie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie taksy za czynności komorników (Dz.U. Nr 62, poz. 264 ze zm.). Wobec niewypełnienia delegacji ustawowej przewidzianej w art. 60 u.k.s.e. do uregulowania opłat za czynności komorników, nie będących czynnościami egzekucyjnymi, i nieuchylenia wyżej wymienionego rozporządzenia, zachowało ono aktualność w tym zakresie (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2001 r., III CZP 52/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 101).

Postępowanie zabezpieczające nie może być zaliczone do czynności komorników nie będących czynnościami egzekucyjnymi, o czym przesądza jego charakter i sposób uregulowania.

W postępowaniu egzekucyjnym komornik pobiera opłaty stosunkowe lub stałe (art. 44 ust. 1 i 3 u.k.s.e.), w zależności od rodzaju prowadzonej egzekucji, przy czym do postępowania zabezpieczającego mają zastosowanie opłaty stosunkowe. Cała opłata stosunkowa wynosi 21%, jednak wierzyciel, wszczynając postępowanie, uiszcza część opłaty stosunkowej w wysokości 7% wartości egzekwowanego świadczenia (art. 49 i art. 45 ust. 1 u.k.s.e.).

Unormowanie zawarte w art. 45 ust. 3 i 4 nie pozostawia wątpliwości, że wolą ustawodawcy było nałożenie na prowadzącego egzekucję prokuratora lub sąd obowiązku uiszczenia części opłaty stosunkowej, a sankcją jej nieuiszczenia, bez wezwania jest zwrot wniosku, łącznie z poleceniem egzekucyjnym. Uregulowanie nakładające obowiązek uiszczenia przez te organy państwa zaliczki na pokrycie wydatków zawiera art. 40 u.k.s.e. Charakter tych przepisów, stanowiących *lex specialis* w stosunku do przepisów kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, powoduje, że przyjęć należy, iż

ustawodawca celowo obciążył te organy ponoszeniem części opłat egzekucyjnych. Odniesienie tej regulacji przez kolejne odesłanie do postępowania zabezpieczającego prowadzi do wniosku, że sąd i prokurator w postępowaniu zabezpieczającym zobowiązani są do ponoszenia części opłaty stosunkowej oraz uiszczenia zaliczki na wydatki.

Jednocześnie wyczerpuje to obowiązki sądu i prokuratora ponoszenia kosztów w postępowaniu zabezpieczającym. Przepis art. 59 w związku z art. 49 u.k.s.e. nie może stanowić podstawy do nałożenia na sąd i prokuratora obowiązku uiszczenia całej opłaty stosunkowej w postępowaniu zabezpieczającym. Komornik nie może pobrać od wierzyciela takiej opłaty, gdyż w razie bezskuteczności egzekucji zwraca wierzycielowi połowę uiszczonej opłaty stosunkowej (art. 45 ust. 2), a w razie gdy egzekucja jest skuteczna, druga część opłaty obciąża dłużnika. Obciążenie sądu lub prokuratora drugą częścią opłaty stosunkowej nie dałoby się pogodzić z treścią art. 59 ust. 4 stanowiącego, że 20% opłaty egzekucyjnej ściągniętej od dłużnika stanowi dochód Skarbu Państwa.

Nie ma również uzasadnienia dla przyjęcia obciążenia wierzyciela w postępowaniu zabezpieczającym – które z natury rzeczy nie prowadzi do wyegzekwowania świadczenia – znacznie wyższymi opłatami niż w postępowaniu egzekucyjnym.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 390 k.p.c., rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale.